

ҚОДИРОВА Мадинабону Тўргуневна,
Ўзбекистон халқаро ислом Академияси
“Араб тили ва адабиёти ал-Азҳар”
кафедраси ўқитувчиси
E- mail: kamadina2544@gmail.com

МУРТАЗАЕВА Гулнара Ташполатовна
Международный казахско-турецкий
университет имени Х.А. Ясави,
Магистр, преподаватель кафедры
педагогика и психологии

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ АРАБ ТИЛИ ЎҚИТУВЧИСИНИНГ ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ ТАЪМИНЛАШ ТИЗИМИ ВА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯСИ

INNOVATIVE TECHNOLOGY OF THE SYSTEM OF ENSURING THE PEDAGOGICAL COMPETENCE OF THE ARABIC LANGUAGE TEACHER OF THE UNIVERSITY

ИННОВАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧИТЕЛЯ АРАБСКОГО ЯЗЫКА ВУЗА

Аннотация: Мақолада ўқитувчининг компетенциясини таъминлаш тизимига қирувчи касбий малака ошириш тизими, ўқитувчиларнинг ўзини ўзи тарбиялаши, унинг босқичлари, услубий кенгашлар, семинарлар, конференциялар, маҳорат дарслари ишларида фаол иштирок этиши, замонавий таълим технологиялари, услубий техникалар, педагогик воситаларга эга бўлиши ва уларни доимий равишда такомиллаштириши, турли мусобақаларда, тадқиқот ишларида иштирок этиши, ўз педагогик тажрибасини умумлаштириши ва тарқатиши, наирларни яратиши ҳақида ёритилади.

Калим сўзлар: компетенция, тизим, таълим технологиялари, таҳлил, баҳо бериш, лойиҳа, ўйин, ҳамкорлик, тармоқ, мотивация

Аннотация: В статье рассматривается система повышения квалификации, являющаяся частью системы обеспечения компетенции учителя, самообразование учителей, её этапы, активное участие в работе методических советов, семинаров, конференций, мастер-классов, современные образовательные технологии, методические приемы, педагогические инструменты и их постоянное совершенствование, участие в различных конкурсах, научно-исследовательской работе, обобщение и распространение своего педагогического опыта, создание публикаций.

Ключевые слова: компетенция, система, образовательные технологии, анализ, оценка, проект, игра, сотрудничество, разветвление, мотивация

Abstract: The article discusses the system of advanced training, which is part of the system of ensuring the competence of teachers, self-education of teachers, its stages, active participation in the work of methodological councils, seminars, conferences, master classes, modern educational technologies, methodological techniques, pedagogical tools and their continuous improvement, participation in various competitions, research work, generalization and the dissemination of their teaching experience, the creation of publications.

Keywords: competence, system, educational technologies, analysis, evaluation, project, game, cooperation, branching, motivation

КИРИШ

Ўзбекистон таълимини модернизация қилиш ва мамлакатимизда амалга оширилаётган сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ислохотлар дунёнинг барча мамлакатлари билан ўзаро алоқада бўлишга тайёр бўлган тобора очик давлатнинг шаклланишига олиб келмоқда. Чет тили (айниқса, араб тили) алоқа ва халқаро ҳамжамиятга интеграциялашувнинг асосий ва асосий воситаларидан биридир, натижада таълим муассасалари битирувчилари чет тилини билиш даражасига юқори талабларга эга, шунинг учун чет тилини ўқитишда сифат жиҳатидан янги ва самарали ёндашув талаб этилади. Араб тили ўқитувчисининг педагогик компетенциясини ривожлантириш яхлит тизим сифатида қараб чиқамиз. Қуйида араб тили ўқитувчисининг педагогик компетенциясини ривожлантириш тизимини келтирамиз:

АСОСИЙ ҚИСМ

1. Касбий малака ошириш тизими:

Илмий маълумотларнинг ўсиб бориши, муҳандислик ва технология соҳасидаги тараққиёт, таълим, фан ва ишлаб чиқариш интеграцияси касбий малакасини доимий равишда ошириб боришни талаб этади. Бу малаканинг асосий мақсади касбий маҳорат ва маданиятни ривожлантириш, таълим тизими мутахассисларининг малака даражасига қўйиладиган замонавий талабларга мувофиқ назарий ва амалий билимларини янгилаш ва касбий муаммоларни ҳал қилишнинг инновацион усулларини ўзлаштириш зарурати. [13]

2. Ўқитувчиларнинг ўзини ўзи тарбиялаши.

Талабани ривожлантириш ва тарбиялашга йўналтирилган педагогик фаолиятда ўқитувчининг ўзининг ривожланишини такомиллаштириш бўйича доимий ўз устида ишлаши жуда муҳимдир. Ўқитувчи таълим ва тарбиянинг педагогик ва психологик асосларини яхши билмасдан, ҳаёт ва педагогик фаолиятда илгари суриладиган масалаларда ҳар томонлама хабардор бўлмасдан ўз устида ишлашни давом эттира олмайди. Фақат ўз-ўзини тарбиялаш ва ижодий изланишлар орқали ўқитувчи ўз маҳоратига эришади. [4;19] Шунинг учун ўз-ўзини такомиллаштиришга доимий интилиш ҳар бир ўқитувчининг эҳтиёжига айланиши керак.

Ўзини ривожлантириш = ўзини ўзи таҳлили + ўзига ўзи баҳо бериш

Ўзини ўзи таҳлил = педагогик фаолиятни ташкил этиш жараёни + амалий ҳаракатлар хусусиятларини ўрганиш

Ўзига ўзи баҳо бериш = ўздан ўзи қониқиш (шахсий имкониятларни баҳолаш + ўзини объектив баҳолаш)

Ўқитувчининг ўз устида ишлашнинг асосий босқичлари:

Ўзининг муваффақиятига ва ўзининг ҳаракатларига асосланиб ўзининг заиф томонларини топиш

Нуксонларни бартараф этиш

Самарали ишни ташкил этиш

Хатоларни қайтармаслик

Ўзини устида ривожланишнинг домий назорат қарорини амалга ошириш

Аммо ўқитувчининг ўзи ўз касбий малакасини ошириш зарурлигини англамаса, бу усулларнинг ҳеч бири самарали бўлмайди. Бу мотивация зарурлигини ва педагогик ўсиш учун қулай шарт-шароитларни яратишни назарда тутаяди.

3. Услубий кенгашлар, семинарлар, конференциялар, маҳорат дарслари ишларида фаол иштирок этиш. Назарий ва илмий-амалий конференциялар услубий ишларнинг машҳур шакллари ҳисобланади.

Услубий бирлашмалар ишининг мақсади ҳар бир ўқитувчининг малакаси ва касбий маҳоратини ҳар томонлама ошириш, умуман ўқитувчиларнинг ижодий салоҳиятини ривожлантириш ва ошириш пировардида ўқув жараёнининг сифати ва самарадорлигини оширишдан иборат.

Услубий бирлашмалар илмий ва услубий ишларнинг қуйидаги шаклларида фойдаланадилар:

Услубий бирлашмаларнинг йиғилишлари. Уларда фанларни ўрганиш бўйича ишчи дастурлар ва тематик режалар таркиби ва мазмунини такомиллаштириш, дарсларни ўтказиш методикаси, барча турдаги ўқув машғулотларининг самарадорлиги ва сифатини ошириш, ўқув-моддий базасини яхшилаш, ёш мутахассисларни тайёрлаш, малака ошириш,

дарсликларнинг қўлёзмалари, назорат ишларининг матнлари ва топшириқлари масалалари муҳокама қилинади ва бошқа ўқув материаллари кўриб чиқилади.

Очиқ дарслар ва тадбирлар, маҳорат дарслари.

Улар ўқув ишлари режасига мувофиқ, қоида тариқасида, фан ва услубий ҳафталар доирасида ўтказилади. Ўтказиш ва ташриф буюришнинг асосий мақсади дарсни яхлит кўриш, уни тўлиқ таҳлил қилиш ва тизимли баҳолашдир. Ҳамкасбларингизнинг дарсларини ўрганиш тавсия этилади, чунки ҳар қандай дарсдаги асосий омиллар ўқитувчининг шахсияти, маълум бир гуруҳ талабаларнинг ўзига хос, такрорланмас хусусиятлари. К. Д. Ушинскийнинг доно ва илмий тасдиқланган фикрини доимо ёдда тутиш керак: «тажрибанинг ўзи эмас, балки тажрибадан олинган фикр узатилади.» Маҳорат дарсларини ўтказиш амалиёти шуни кўрсатдики, улар сизга ўқитувчининг билимдонлигини, унинг бадиийлигини, импровизация қобилиятини, ижро маҳоратини кўрсатиш ва баҳолаш имконини беради. [5;219]

Услубий қўлланмаларни ишлаб чиқиш.

Педагогик фаолият натижаларини тақдим этиш шаклларида бири бу услубий ишланмалардир. Улар мавзу журналларида ва алоҳида рисоаларда нашр этилади. Сўнгги пайтларда нашр этилган услубий ишланмалар сони ортди.

Нашрлар тайёрлаш.

Ўқитувчилар ва ўқитувчиларнинг тажрибаси «Педагогикада инновациялар» журналидаги нашрлар, фан журналлари ва бошқалар билан кенг намойиш этилади. Муаллифлар ўз нашрларида ихтисослаштирилган тайёргарлик муаммоларини кўтардилар, ҳамкасблари билан уларни ҳал қилиш тажрибаси, ютуқлари билан ўртоқлашдилар.

Услубий бирлашма инновацион, тадқиқот, экспериментал ва илмий фаолиятга қизиқишни уйғотади, умумий педагогика, дидактика, психология, маданиятшунослик, методология, таълим фалсафаси соҳасидаги умумлаштирилган билимларни чуқурлаштиради.

4. Замонавий таълим технологиялари, услубий техникалар, педагогик воситаларга

эга бўлиш ва уларни доимий равишда такомиллаштириш.

Араб тилини ўқитишнинг асосий мақсади мактаб ўқувчиларининг коммуникатив маданиятини шакллантириш ва ривожлантириш, чет тилини амалий ўзлаштиришга ўргатишдир. Ўқитувчининг вазифаси ҳар бир талаба учун амалий тилни ўзлаштириш учун шароит яратиш, ҳар бир ўқувчига ўз фаоллигини, ижодкорлигини кўрсатишга имкон берадиган ўқитиш усуллари танлашдир. Ўқитувчининг вазифаси араб тилларини ўқитиш жараёнида талабанинг билим фаолиятини фаоллаштиришдир. «Араб тили» фани доирасида қўйилган мақсадларга эришиш ва вазифаларни ҳал қилиш учун таълим технологияларини танлаш талабаларнинг маданиятлараро мулоқот шароитида шахслараро ўзаро ҳамкорлик ва ҳамкорликни амалга ошириш учун зарур бўлган умумий маданий компетенциялар тўпламини шакллантириш зарурати, таълимнинг барча босқичларида талаб қилинадиган сифатни таъминлаб беришдир. Анъанавий дарсларни ташкил қилишда талабалар ишда кам иштирок этадилар, улар диққатнинг концентрацияси ва ўрганилаётган материалга қизиқиш даражаси пастлиги билан ажралиб туради. Ушбу муаммони ҳал қилишда машғулотларни ташкил қилиш ва уларни синфда қўллаш учун баъзи замонавий таълим технологияларига мурожаат қилиш керак. Замонавий ўқитиш усуллари танлашда қуйидаги мезонларни ҳисобга олиш керак, унга кўра қўлланиладиган усуллар:

- талаба ўзини қулай ва эркин ҳис қиладиган муҳит яратиш, талаба манфаатларини рағбатлантириш;
- умуман ўқувчининг шахсиятига таъсир қилиш, унинг ҳис-туйғуларини, ҳиссиётларини ўқув жараёнига жалб қилиш, ижодий қобилиятларини рағбатлантириш;
- талабани фаоллаштириш, уни ўқув жараёнининг асосий актёрига айлантириш;
- ўқитувчи асосий ўрин эгалламаган вазиятларни яратиш;
- талабаларни тил устида унинг жисмоний, интеллектуал ва ҳиссий имкониятлари даражасида мустақил ишлашга ўргатиш, яъни. ўқув жараёнини фарқлаш ва индивидуаллаштиришни таъминлаш;

– синфда турли хил иш шакллари таъминлаш: индивидуал, гуруҳли, жамоавий, рағбатлантирувчи фаолият, мустақиллик, ўқувчининг ижодкорлиги.

Чет тилини ўқитишда қуйидаги таълим технологияларидан фойдаланилади: ахборот-коммуникация технологиялари, танқидий фикрлашни ривожлантириш технологияси, муаммоли таълим технологияси, лойиҳа технологияси, таълимни ривожлантириш технологияси, соғлиқни сақлаш технологиялари, ўйин технологияси, модули технология, семинар технологияси, иш технологияси, интеграциялашган таълим технологияси, ҳамкорлик педагогикаси, даражани фарқлаш технологиялари, интерактив таълим технологияси, гуруҳ технологиялари.

Ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ) - ўқув жараёни кўламини кенгайтириш, унинг амалий йўналишини ошириш, талабаларнинг мустақил ишларини фаоллаштиришга ва билим фаоллигини оширишга ёрдам беради. Компьютер дастурларидан фойдаланиш технологияси – барча даражаларда тил ўрганиш жараёнини самарали тўлдиришга имкон беради. Мультимедиа дастурлари ҳам синф, ҳам мустақил иш учун мўлжалланган бўлиб, грамматик ва лексик кўникмаларни ривожлантиришга қаратилган.

Интернет технологиялари ахборот олиш, халқаро илмий лойиҳаларни ишлаб чиқиш, илмий тадқиқотлар ўтказиш учун кенг имкониятлар яратади.

Таълимга ахборот технологияларининг жорий этилиши ахборотни идрок этиш ва қайта ишлаш жараёнини сезиларли даражада диверсификация қилади. Компьютер, интернет ва мультимедиа воситалари туфайли талабаларга катта ҳажмдаги маълумотларни кейинчалик таҳлил қилиш ва саралаш билан ўзлаштириш учун ноёб имконият берилади. Таълим фаолиятининг мотивацион асослари ҳам сезиларли даражада кенгайтирилди.

Коммуникатив усул маълум даражада анъанавий ва интенсив усулларнинг аралашмасидир, лекин бир қатор афзаллик ва афзалликларга эга. Бугунги кунга келиб, бу энг кенг тарқалган техникадир. У деярли барча

чет тили мактаблари, шу жумладан Россияда ваколатхоналари бўлган мактаблар томонидан қўлланилади. Асосийси, тил тўсиғини енгиб ўтиш, одамни чет тилида гапириш кўркувидан қутқариш, унда «гапиртириш»дир. Синфда ўқувчиларга ҳақиқий ҳаётий вазиятларда тилдан фойдаланиш имконияти берилади. Бу, ўз навбатида, уларга ўз фикрларини ифода этиш учун грамматик шакллардан қандай фойдаланишни ўрганишга имкон беради. Коммуникатив усул барча тил кўникмаларини ривожлантиради: оғзаки ва ёзма нутқдан ўқиш ва тинглашгача. Грамматика тилда мулоқот қилиш жараёнида ўрганилади: талаба аввал сўзларни, ибораларни, тил формулаларини ўрганади ва эслаб қолади ва шундан кейингина улар грамматика маъносида нима эканлигини тушуна бошлайди. Гап шундаки, талабани чет тилида нафақат равон, балки тўғри гапиришга ўргатиш. Бунинг учун чет тили дарсларида ўқитувчи ўқувчилар бир-бири билан жуфт бўлиб, гуруҳларда мулоқот қиладиган вазиятларни яратади. Бу дарсни янада ранг-баранг қилади. Гуруҳда ишлаш, талабалар нутқ мустақиллигини намоиш этадилар. Улар бир-бирларига ёрдам беришлари, суҳбатдошларнинг баёнотларини муваффақиятли тузатишлари мумкин, ҳатто ўқитувчи бундай вазифани бермаса ҳам.

Коммуникатив методологиянинг таркибий қисмлари: интенсив суҳбат амалиёти; фаол луғатни бойитиш; грамматик тузилмаларнинг маъноси ва функцияларини тушуниш ва уларнинг нутқда ривожланиши; равон хорижий нутқни тушуниш; муваффақиятли тил ўрганиш ва уни қўллаш учун зарур бўлган алоқа стратегиялари; самарали ўқиш қобилиятлари устида ишлаш; мантиқий матн ва бизнес ёзишмаларининг асосларини яратиш.

Танқидий фикрлаш-бу ҳар қандай баёнотларга танқидий муносабатда бўлишга, ҳеч нарсани далилсиз қабул қилмасликка, шу билан бирга янги ғоялар, усулларга очик бўлишга ёрдам берадиган фикрлаш тури.

Танқидий фикрлашни ривожлантиришнинг асосий услубий усуллари:

- * «Кластер»
- * Жадвал
- * Ақлий ҳужум

- * Интеллектуал разминка
- * «Ғоялар савати» техникаси
- * Назорат саволлари усули
- * Биламан./ Билмоқчиман ... / Билдим ...»
- * Роль ўйнаш лойиҳаси
- * Ҳа-йўқ
- * «Тўхташ билан ўқиш» техникаси
- * «Ўзаро сўров» усули

Муаммоли-диалогик таълим технологияси

Бугунги кунда муаммоли таълим деганда ўқитувчи раҳбарлигида муаммоли вазиятларни яратиш ва уларни ҳал қилиш учун талабаларнинг фаол мустақил фаолиятини ўз ичига олган ўқув машғулотларини ташкил этиш тушунилади, бунинг натижасида ижодий маҳорат, касбий билим, кўникма, қобилият ва ривожланиш фикрлаш қобилиятлари эгалланади.

Муаммони келтириб чиқарган ўқитувчи уни ҳал қилиш йўлини очиб беради, талабаларга илмий фикрлаш йўналишини намоиш этади, уларни фикрнинг ҳақиқат томон диалектик ҳаракатига ергашишга мажбур қилади, уларни гўё илмий изланишларга шерик қилади. Қисман кидирув фаолияти шароитида иш асосан ўқитувчи томонидан ўқувчини мустақил фикрлашга, муаммонинг алоҳида қисмларига жавоб излашга ундайдиган махсус саволлар ёрдамида бошқарилади.

Лойиҳа технологияси

Лойиҳа методологиясининг моҳияти шундан иборатки, талабанинг ўзи билим олишда фаол иштирок этиши керак. Лойиҳа методологияси юқори мулоқот билан тавсифланади; талабаларнинг ўз фикрларини, ҳис-туйғуларини ифода этишни, реал фаолиятда фаол иштирок этишни ўз ичига олади; чет тили дарсида мактаб ўқувчиларининг коммуникатив ва когнитив фаолиятини ташкил этишнинг махсус шакли; ўқув жараёнини циклик ташкил этишга асосланган. Шунинг учун лойиҳанинг элементлари ҳам, ҳақиқий технологияси ҳам мавзунинг ўрганиш охирида маълум бир циклда, уларнинг такрорланадиган ва умумлаштирувчи дарс турларидан бири сифатида қўлланилиши керак. Бундай методологиянинг элементларидан бири бу маълум бир мавзу бўйича лойиҳани тайёрлаш ва химоя қилиш усулига асосланган лойиҳани муҳокама қилишдир. Мен талабаларга манбаларни топишга, бутун жараёни

рағбатлантиришга, мувофиқлаштиришга ва тузатишга ва доимий фикр-мулоҳазаларни сақлашга ёрдам бераман.

Соғлиқни сақлаш технологиялари

Соғлиқни сақлаш технологиялари-болаларда дарс учун ижобий ҳиссий кайфиятни яратиш. Мен мавзуга ижобий муносабатни уйғотишга, араб тили дарсларида АКТ ва мультимедиядан фойдаланган ҳолда талабаларни қизиқтиришга ҳаракат қиламан. Ижобий ҳис-туйғулар мактаб ўқувчиларининг соғлиғига фойдали таъсир кўрсатади, мен иш турларини ўзгартиришга ҳаракат қиламан (ўйин паузалари, диалогларни драматизация қилиш, матн парчалари, визуал гимнастика, жисмоний тарбия). Ушбу ҳиссий тушириш ақлий операцияларни, хотирани, талабаларнинг дам олишини ривожлантиришга ёрдам беради, бу уларнинг соғлиғини сақлайди. Хулоса: таълим ва тарбия жараёнида соғлиқни сақлаш технологияларидан комплекс фойдаланиш чарчокни камайтиради, ҳиссий кайфиятни яхшилади ва мактаб ўқувчиларининг иш фаолиятини оширади ва бу ўз навбатида уларнинг соғлиғини сақлаш ва мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Ўйин технологиялари

Ўйин технологиялари педагогик технологияларнинг ажралмас қисми бўлиб, ўрганишнинг ўзига хос шаклларида биридир, «Ўйин педагогик технологиялари» тушунчаси педагогик жараёни турли хил педагогик ўйинлар шаклида ташкил этишнинг жуда кенг усулларини ўз ичига олади, улар умуман ўйинлардан белгиланган ўқув мақсади ва тегишли педагогик натижага эга эканлиги билан фарқ қилади.

Аммо талабаларни ўқитиш жараёнида ўйинлар ва ўйин лаҳзаларини ўз ичига олган ҳолда, ўқитувчи ҳар доим уларнинг мақсадини эслаб қолиши керак. Шунинг унутмаслигимиз керакки, ўйин ортида асосий сабоқ – бу янги материал билан танишиш, уни бирлаштириш ва такрорлаш, шунингдек, дарслик ва дафтар билан ишлаш.

Интеграциялашган таълим нафақат битта дарсда турли мавзулардаги билимларнинг ўзаро боғлиқлиги ёки бир мавзу бўйича билимларни ўрганиш ва чуқурлаштириш учун

бир нечта фанларнинг комбинацияси, балки битта мавзу ёки дарсни ўқитишнинг турли технологиялари, усуллари ва шакллари бирлаштиришдир. Чет тили дарслари ушбу услуб учун айниқса қулайдир. Ҳозирги вақтда чет тилини ўзлаштиришнинг глобал мақсади бошқа маданият билан танишиш ва маданиятлар мулоқотида иштирок этиш ҳисобланади. Ушбу мақсадга маданиятлараро мулоқот қобилятини ривожлантириш орқали эришилади. Интеграциялашган таълим замонавий методологиянинг янгиликларидан биридир. Чет тили алоҳида мавжега эга, чунки у табиатан яхлит мавзудир. У фанлараро алоқалар билан сингиб кетган ва талабаларга фан, санъат, маданиятнинг кўплаб соҳалари, шунингдек, ҳақиқий кундалик ҳаёт ҳақида билимларни тақдим этади. Бу алоқа воситасидир ва мавзу бошқача бўлиши мумкин.

Ҳамкорлик технологияси

Бу кичик гуруҳларда машғулотларни ўз ичига олади. Ҳамкорликда ўрганишнинг асосий ғояси нафақат бир-бирига ёрдам бериш, балки ўз муваффақиятлари ва ўртоқларининг муваффақиятларини англаш учун биргаликда ўрганишдир. Ҳамкорликда тренингни ташкил қилишнинг бир неча вариантлари мавжуд. Кичик гуруҳлар ишини ташкил этишнинг барча вариантларига хос бўлган асосий ғоялар умумий мақсад ва вазифалар, индивидуал жавобгарлик ва муваффақият учун тенг имкониятлардир. Ҳамкорликда таълим технологияси-таълим вазифаларини ҳал қилиш учун individual ва жамоавий жавобгарликни амалга оширадиган ўзаро таълим ғоясини амалга оширади. Асосий ғоя-турли хил таълим шароитларида талабаларнинг фаол биргаликдаги фаолияти учун шароит яратиш. Талабалар 3-4 кишилик гуруҳларга бирлаштирилган, уларга битта топшириқ берилади, шу билан бирга ҳар бирининг роли кўрсатилган. Ҳар бир талаба нафақат ўз ишининг натижаси, балки бутун гуруҳнинг натижаси учун ҳам жавобгардир. Шунинг учун заиф талабалар кучлилардан нимани тушунмасликларини билишга ҳаракат қилишади, кучли талабалар эса заифларга вазифани пухта тушунишга интилишади. Ва бундан бутун синф фойда кўради, чунки бўшлиқлар биргаликда йўқ қилинади.

Шахсий алоқа технологияси

Ушбу маҳоратни амалда қўллаш, масалан, савол бериш орқали ўқитувчи ўз талабасини нафақат «талаба», балки суҳбатдош, шерик сифатида ҳам тинглаши кераклигини англатади. Бу маҳорат талабанинг айтганлари мазмунига, маъносига бўлган муносабатида намоён бўлади. Педагогик амалиётда жуда кенг тарқалган одати, яъни ўқитувчи талабанинг жавобини баҳолашга интирмайди, У хабарнинг мазмунига ўз муносабатини билдиради, ифодалайди. Бу ниҳоятда муҳим, чунки бу ўқувчининг айтганларига муносабатининг ифодаси бўлиб, таълим ҳолатини расмий ўзаро таъсирдан ташқарига олиб чиқади. Дарсда шахсий мулоқотни ташкил этиш муваффақияти ўқув материалнинг қандай танланиши ва ташкил этилишига боғлиқ. Нафақат танланган ўқув материали, нафақат шахсий мулоқот тамойилига асосланган коммуникатив машқлар тизими, балки тингловчилар сони, гуруҳ таркиби ва унинг жойлашуви каби хусусиятлар ҳам шахсий мулоқот тамойилига бўйсунди. Гуруҳнинг оптимал ҳажми 12 кишини ташкил этади, аудиториядаги жойлашуви ярим доира, юзма-юз бўлади.

Гуруҳ технологиялари. Дарсда ўқувчиларнинг гуруҳ ишини ташкил этишнинг асосий хусусиятлари қуйидагилардан иборат: ушбу дарсдаги синф аниқ ўқув вазифаларини ҳал қилиш учун гуруҳларга бўлинади; ҳар бир гуруҳ маълум бир вазифани олади (бир хил ёки табақалаштирилган) ва уни гуруҳ раҳбари ёки ўқитувчининг бевосита назорати остида биргаликда бажаради; вазифалар гуруҳнинг ҳар бир аъзоси индивидуал ҳисса қўшганига қараб баҳоланади;

Ўқувчиларнинг дарсда ишлашининг гуруҳ шакли билан унга муҳтож бўлган ҳар бир ўқувчига ўқитувчи томонидан ҳам, ўртоқлари томонидан ҳам индивидуал ёрдам сезиларли даражада ошади, кўникма ва малакаларини оширадилар; иштирокчилар ўртасида қулай муносабатлар ривожланади, бу ҳар бирининг ўқитиш самарадорлиги ва ижодий ривожланиши учун шарт ва восита бўлиб хизмат қилади; ҳамманинг муваффақияти бошқаларнинг муваффақиятидир.

Шундай қилиб, ўқитувчининг талабалар ва талабалар билан ўзаро фаол алоқаси ўқув жараёни муваффақиятининг ижтимоий-психологик омили бўлиб, ўрганилаётган тилда когнитив ҳаракатлар ва алоқа усуллари шакллантириш самарадорлигини таъминлайди. Ўқитувчи-талаба, талаба-гуруҳ тизимидаги биргаликдаги ҳаракатлар ва шахслараро муносабатлар ва бошқалар. шунингдек, талабаларнинг индивидуал фаолияти самарадорлигини ошириш воситасидир.

Араб тилидаги мулоқотни ташкил қилиш ва уни гуруҳда бошқариш орқали у мулоқот қобилиятини оширади. Талаба билан ўзаро муносабатлар давомида унинг ўзига хос қиёфаси аниқланади, ўз-ўзини ҳурмат қилиш янада етарли бўлади.

Юкоридаги барча техникалар, дарсда ва дарсдан ташқари соатларда қўлланиладиган янги технологиялар ўқувчиларга ижодий ишлашга имкон беради, кизиқишни ривожлантиришга ҳисса қўшади, фаолликни оширади, қувонч келтиради ва талабанинг ўрганиш истагини шакллантиради. [12]

Турли мусобақаларда, тадқиқот ишларда иштирок этиш.

«Танлов бошқа таниқли мутахассислар муайян вазифаларни қандай ҳал қилишларини, янги, баъзан қутилмаган ечимлар билан танишиш, одатдаги нарсаларга бошқа бировнинг кўзлари билан қараш учун ажойиб имкониятдир. Сиз ҳар кимдан ўз касбий фаолиятингизга бирор нарса олишингиз мумкин». [11]

К. D. Ушинскийнинг ўқитувчи ўз устида ишлар экан, замонавий шароитда яшайди, деган баёноти алоҳида аҳамият касб етади. Касбий ўсишга йўналтирилган ўқитувчи педагогик маҳоратини ошириш ва иш тажрибасини тарқатиш учун ўзини кенг жамоатчиликка маълум қилишга интилади. Педагогик ютуқлар танловлари ижодий ўқитувчи олдида турган ушбу вазифаларни амалга оширишга ёрдам беради.

Педагогик маҳорат танловлари ўқитувчининг касбий маҳоратини ошириш воситаларидан биридир. Улар ўқитувчиларнинг малакасини ошириш, инновацион тажрибани тарқатиш учун қулай мотивацион муҳит

яратади, касбий ўз тақдирини ўзи белгилашга ёрдам беради. Ҳар бир танловнинг ўзига хос маъноси бор.

Улар ўзига ишончни туғдирадилар ва олдинга интилишади.

Танловларнинг ижобий томонлари қуйидагилардан иборат:

1. ўқитувчиларнинг малакасини ошириш, ижодий салоҳиятни ривожлантириш, илмий-тадқиқот фаолиятига кириш; 2. фаол ҳаётий позицияни, коммуникатив қобилиятларни ривожлантириш, ўзини такомиллаштиришга интилиш, ўзини ўзи билиш, ўзини ўзи англаш; 3. ўқитувчиларнинг малакасини ошириш учун қулай мотивацион муҳит яратиш; 4. муниципал таълим соҳасига янги педагогик технологияларни жорий этиш. Мусобақаларга тайёргарлик кўриш ва иштирок этиш педагогик маҳорат даражасини ошириш учун ҳақиқий мактабга айланади. [10]

Албатта, педагогик маҳорат танловлари болаларни ўқитиш ва тарбиялашда ўзига хос, ноанъанавий ёндашувларни очиб беради, педагогик ижодкорликни рағбатлантиради, нафақат ўз тажрибасини тақдим этиш, балки ҳамкасбларининг ишланмалари билан танишиш имкониятини беради.

Ўз педагогик тажрибасини умумлаштириш ва тарқатиш, нашрларни яратиш.

Ўқитувчи ўзининг педагогик веб-сайтини яратиши мумкин. Бундай ҳолда, ўқитувчи ўз педагогик тажрибасини тарқатиш учун ўз муаллифининг ишланмалари ва бошқа ўқув маълумотларини жойлаштирадиган ягона бевосита иштирокчидир.

Аммо ҳозирги кунда энг кенг тарқалган усул бу профессионал педагогик ҳамжамият ичида, яъни махсус таълим порталларида, веб-сайтларда ва ҳатто ижтимоий тармоқларда шахсий веб-сайт яратишдир.

«Тармоқ педагогик ҳамжамияти» - бу ўқитувчиларнинг ихтиёрий бирлашмаси бўлиб, унинг фаолияти муайян фан йўналишлари бўйича умумий таълимнинг янги мазмуни ва технологияларини жорий этишга, шунингдек, ўқитувчининг касбий стандартини амалга оширишни самарали қўллаб-қувватлашга қаратилган. Тармоқ услубий бирлашмаларининг

инновацион фаолияти нафақат замонавий таълим технологияларини жорий этиш, балки таълим ходимларининг норасмий малакасини ошириш вазифаларини ҳам ҳал қилади. [9]

ХУЛОСА

Шундай қилиб, араб тили ўқитувчисининг педагогик компетенциясини ривожлантириш яхлит тизим сифатида қўриб чиқилди. Ҳамда педагогик компетенцияни ривожлантириш тизимнинг таркибий қисмларини ўзаро таъсири натижасида юзага келиши, хусусан тизимнинг ўқитувчиларнинг ўзини ўзи доимий тарбиялаши ва ўз устида ишлаши ҳозирги таълим соҳасидаги барча талабларга мос равишда юқори даражали ўқитувчини таъминланишига олиб келади.

ФОЙДАЛАНГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Qodirova M. T. Компетентлик ёндашуви назарияси ва унинг педагогик мазмунига доир қарашлар “Young Scientist”. # 43 (333). October 2020.
2. Қодирова М. Олий таълим муассаси араб тили ўқитувчиси компетенцияси муаммосини ўрганиш ижтимоий-педагогик зарурият сифатида ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ 2021 1/3
3. Kadyrova madinabonu turgunovn pedagogical and psychological features and social conditions for ensuring the competence of the arabic teacher issn: 2776-0979, volume 3, issue 3, mar., 2022
4. Зиядова Т.У. Ўқувчиларда мустақил матн яратиш кўникмаларини ривожлантириш илмий-методик асослари.: Автореф. дис. ... пед. фан. ном. –Т., 2011. – 19 б.
5. Зимняя И.А. Психология обучения родному языку (на материале русский язык как иностранного). – Москва: Русский язык, 1989. – 219 с.
6. Қодирова М.Т. ОТМ араб тили ўқитувчиси компетенциясини таъминлашнинг педагогик-психологик хусусиятлари ва ижтимоий шарт-шароитлари Педагогика ва психологияда инновациялар, 2022 5/3
7. Қодирова М.Т. ОТМ араб тили ўқитувчиси компетенциясини таъминлашнинг ривожлантириш модели. International Congress on Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences 10th, 2022
8. Қодирова М.Т. ОТМ араб тили ўқитувчиси компетенциясини таъминлашнинг ривожлантириш модели. International Congress on Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences 10th, 2022
9. <https://infourok.ru/doklad-na-temu-obobshenie-i-rasprostranenie-sobstvennogo-opyta-sozdanie-publikacij-lichnyh-sajtov-pedagoga-5851723.html>
10. <https://nsportal.ru/user/772122/page/sovershenstvoanie-pedagogicheskogo-masterstva-cherez-uchastie-uchitelya-v>
11. <https://mel.fm/blog/uchitel-budushchego/3518-ponyat-cto-tvoy-trud-vazhen-5prichin-dlya-uchiteley-uchastvovat-v-konkursakh>
12. <https://urok.1sept.ru/articles/678635>
13. https://studopedia.ru/21_11358_ponyatie-povisheniya-kvalifikatsii-pedagogov-v-obrazovanii.html